

BISERICA ȘI ȘCOALA

 On. Direcțiunea Liceului „M. Nevoiană”
 Arad

EPISCOPIEI ARADULUI

 Redacția și Administrația
 ARAD, STR. EMINESCU 18

 APARE DUMINECA
 Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

 ABONAMENTUL
 Pentru particulari pe an 1000 lei.

ANUL NOU

Anul nou. Ce ne aduce? Ce ascunde? Cât n'am sacrificat, să-i smulgem vâlul de pe față, să-i vedem secretele și să-i deslușim misterele? Veșnic ne mistue această dorință. Azi mai mult ca oricând, deoarece anul 1945 ascunde un secret enorm, care poate fi decisiv pentru toată lumea.

Este cert, ca zărilor viitorului sunt tot mai întunecate. Totul se clatină, totul amenință cu destrămarea și prăbușirea. Violența războiului ia proporții tot mai sguuitoare. Stăm incremențiți și ne întrebăm dacă omenirea va reuși să creeze o lume nouă și mai bună pe ruinele celei ce se prăbușește acum? Nu suntem pesimiști. Cultivăm, cu îndărătnicie, nădejdea în mai bine. Vrem să credem în cuminența popoarelor invocată de vracii diplomației.

Nădăjduim însă și mai mult în mila și bunătatea lui Dumnezeu.

Rolul Bisericii românești în marile vâltoare ale prezentului, — când e pusă în primejdie toată civilizația și tot progresul răsărit din evanghelie — este limpede:

În mijlocul vârtejului și al disoluției să implante stâlpul de foc al credinței și al adevărului veșnic, cari singure aduc mântuirea. Misiune uriașă, chiar supraomenească, în împrejurările date. Dar credința nu vede lucrurile

prin ocheanul omenesc. Ea privește în sus, spre azurul Cerului și, merge înainte. Pe scara vieții și a istoriei, popoarele se înalță, sau se prăbușesc, după cum și-au îmbogățit, ori și-au săcătuit comoara credinței și a moralului.

O nouă viață, o nouă ordine socială și o nouă spiritualitate își vor despica drumuri și în patria noastră. Biserica are datoria imperativă să predomine aceste năzuinți românești și să le canalizeze pe calea adevărului etern. Peste toate așezările noastre să sălășuiască concepția de viață ce isvorește din principiile sublime coborâte pe pământ de Hristos. Idealul creștinismului nostru trebuie să înăbușe marea erupție de lavă, ce isbucnește din clocotul subteran al patimilor.

În familie, în școală, în armată, în teatru, în literatură, în știință, în legi și în ocrotirile sociale să imprimăm idealul dreptății și a iubirii evanghelice.

Nimic nu poate fi mai binevenit pentru aceasta dinamizare a crezului nostru creștin, decât vremea ce urmează actualului cataclism. Anul întreg să-l punem sub scutul și în slujba Domnului Hristos, pe care îl rugăm fierbinte să ocrotească Biserica și scumpa noastră Patrie.

Protopop S. Stana

Nașterea Domnului la sfinții poeți ai Bizanțului

Ne este cunoscut pas cu pas aproape cum s'a desfășurat istoria Nașterii Domnului Farmecă. această miu nată istorie, frageda închipuire a copiilor încă de la vârsta când încep să înțeleagă, dupăcum ea încântă și sufletul oamenilor maturi. O cântă poezii, oreamăresc duioasele noastre colinde, și au zugrăvit-o totdeauna cu drag iconarii. E nedeslipită de închipuirea noastră, oridecâteori vine sârbitoarea aceasta a Crăciunului, imaginea binecunoscută a peșterii din Betleem, în care, pe fâ, într'o iesle stă culcat Dumnezeiescul Prunc; cu boul și asinul care suflă asupra-i „căldură ca să-i facă”; cu magii și păstorii cari-l adoră

și-i aduc daruri; cu Mica Domnului și bătrânul Iosif cari privesc înmărmuriți în tăcere; cu îngerii înșfârșit, cari sboară de jur împrejur binevestind mereu noua lor cântare ca și când în fiecare an am auzi-o pentru prima dată: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace între oameni bună învoire”. Și din toată această priveliște se desprinde nu știu ce Dub de bucurie din altă lume, de înviore, de nevinovății, de încântare, de Dumnezeiască vrajă. Că așa stau lucrurile n'avem decât să privim, zilele acestea, în propriile noastre inimi.

Există însă și un alt fel de înțelege și de a simți

Biblioteca Centrală
 Raională Arad

Nașterea Domnului; mult mai adânc au văzut în taina aceasta marii învățători ai ortodoxiei, sfinții Părinți ai credinței noastre: Atanasie și Vasile cel Mare, Grigorie din Nazianz și Grigorie din Nissa, Ciril din Alexandria și Ioan Damaschin, de pildă.

În privința aceasta, se poate spune chiar că Biserica noastră ortodoxă se bucură de o fericire și de un noroc fără pereche: în adevăr, nu numai că, în sânul ei, trăim în permanență în syonul și mireasma gândirii sfinților Părinți, dar, ca și când aceasta n'ar fi de ajuns, pe deasupra, gândirea aceasta minunată ni se dăruiește și în forma cea mai împodobită a graiului omenesc și anume în straiile de poem, de stih, de poezie. Acest adevărat monument de artă literară, această minunată catedrală de dumnezeiască poezie sacră se cuprinde în niște cărți smerite, pe care prea puțini le cercetează, în cărțile noastre de slujbă, tălmăcite pe românește, și frumoasa noastră limbă de odinioară, „în limba vechilor cazdării”. Am ales pentru acum, să ne îndulcim pe cât ne îngăduie locul, din această comoară ortodoxă de evlavie, de frumusețe și de adâncime.

Dela două adevăruri pornesc sfinții poeți ca să ne facă să înțelegem darurile pe care Nașterea Domnului le-a adus lumii. Cel dintâi, e bunătatea, iubirea de oameni a lui Dumnezeu.

E neîndoielnic că nu există față a lumii sau a vieții care să nu se datorească dumnezeieștii bunătăți. Iată, lumea aceasta, cu toate minunile și frumusețile ei, putea să nu existe nicidecum și numai din bunătate, Dumnezeu a adus-o din neștiință la ființă, făcându-o să existe așa cum o vedem astăzi; mai mult, după ce a creat-o, Dumnezeu tot din bunătate, o păstrează, o conservă căci, dacă o singură clipă El n'ar face lucrul acesta, lumea întreagă s'ar destrăma din nou în neștiință din care a ieșit; deosemena, dupăcum, cu toate aparentele dezordini din lume, există un netăgăduit fond de ordine în creația lui Dumnezeu, tot așa, oricât ni s'ar părea că în anumite momente lumea e lăsată de capul ei, în realitate bunul Dumnezeu veghează asupra lumii și El o cărmuiește, cu mână lui nevăzută, nesimțită poate dar atotputernică și sigură, spre țelul pe care i l-a pus; venind acum la viața noastră personală, fiecare din noi poate zice în tot adevărul: Ce nevoie absolută era Doamne, ca numai-decât eu personal să exist? Atâția alții puteau să existe în locul meu. Ei bine, nu! Bunul Dumnezeu i-a lăsat la o parte pe toți ceilalți cari puteau să existe ca și când nenumărata lor ceată nu l-ar interesa și pentru motive pe care numai iubirea Lui le știe, dintre ei toți m'a preferat, m'a ales pe mine personal să exist. Nu-i acesta, un semn de dragoste specială a lui Dumnezeu pentru fiecare din noi?

Și totuși, oricât de atingătoare sunt toate aceste binefaceri pentru inima noastră, niciodată de când e lumea, iubirea de oameni a lui Dumnezeu nu s'a ridicat până la înălțimea pe care a atins-o în ziua Nașterii Domnului. Spuneți, se poate închipui că Dumnezeu ar putea vreodată să facă oamenilor un alt dar mai mare decât dăruindu-li-se pe Sine însuși în persoană? De bună seamă că nu. Ei bine,

în ziua Nașterii Domnului, atât de mult a iubit Dumnezeu lumea, încât pe sine însuși în persoană i s'a dat, și încă ascuns sub chipul cel mai încântător cu putință, sub chipul unui „Prunc tânăr”...

Această culme a iubirii lui Dumnezeu, acest lucru neînchipuit dacă nu s'ar fi întâmplat aievea, îl proamăresc în primul rând poezii sfinți. Iată un imn al celui mai mare dintre ei, al sfântului Roman Melodul. La prima vedere, imnul acesta pare mai mult un imn descriptiv, dincolo de cuvinte, se simte bine însă că imnul acesta a fost scris în genunchi. Fiind vorba de poezie, lucrurile adânci sunt spuse prin simple aluzii, de aceea înțelegerea lor cere oarecare atenție:

„F. cioara astăzi, pre Cel mai presus de ființă
[naște
Și pământul peștera, Celui ne-apropiat aduce,
Ingerii cu păstorii slavoslovesc și magii cu steaua
[călătoresc
Căci pentru noi s'a născut prunc tânăr, Dum-
[nezeu (el mai înainte de veci”.

(Condacul Nașterii Domnului).

Celelalt imn pe care-l cităm e o adevărată izbucnire de înmărmurită adorare în față neșărmuritei iubiri de care Dumnezeu ne dă devadă:

„Spăimântează-te înfricoșându-te Cerule,
și să se clătească temelile pământului; că iată
cu scutece se înfașă Cela ce toate le poartă
cu mâna și în iesle mică întocmai ca un strein
se primește. Pre acesta tineri bine-l cuvântați,
preoții laud ți l, popoare prea înălțați-l întru
toți vecii”. (23 Decembrie: Pavcernița Peasna VIII.
irmos).

Cel de al doilea adevăr pe care Poezii sfinți îl cetesc în taina Nașterii Domnului ca într-o carte, este faptul minunat după care, în soța Tatălui Ceresc, Domnul Hristos și noi formăm un sirgur tot, o singură realitate ca și când Domnul Hristos și noi am fi o singură ființă.

Lucrul acesta nu-i pentru nimeni o noutate, intrucât unirea aceasta tainică a oamenilor cu Hristos nu-i alt.eva decât taina trupului Său mistic, una din temelile cele mai adânci ale trăirii noastre creștinești. Căci înaintea lui Dumnezeu noi nu suntem desbinași unii de alții, izolați, despărțiți; dimpotrivă, în realitatea adâncă a lucrurilor și înaintea lui Dumnezeu, noi toți formăm laolaltă un adevărat organism duhovnicesc, un trup plin de viață al cărui Cap e Domnul Hristos și ale cărui membru suntem noi cu toții. Atât de strânsă e unitatea aceasta între Domnul și noi, încât alcătuim împreună cu El o adevărată ființă uriașă care umple tot universul, o ființă uriașă al cărei cap locuiește în ceruri și al cărei trup trăiește pe pământ. Și fiindcă în tot acest organism colosal circulă un sirgur sânge, o singură viață, viața dumnezeiască pe care, ca o inimă gigantică, Domnul Hristos o împăraștie în tot trupul, ființă acesteia uriașe care ne cuprinde laolaltă și pe noi și pe Domnul, sfinții Părinți îi spun Hristos cel total. „Un sirgur Hristos formează capul și trupul”. spune fericitul Augustin.

Până și în iconografia noastră răzbate puterea acestui adevăr, atât e de vitală însemnătatea lui pentru trăirea ortodoxă. Unitatea noastră cu Domnul e ilustrată în iconografia răsăritului printr'o icoană deosebită de toate ce lealte și anume prin icoana Domnului Hristos Pantocrator, icoană pe care, în vechile noastre biserici, zugravii o așează întotdeauna în bolta turlei care luminează partea centrală a Bisericii; și în adevăr, fiindcă Biserica e imaginea universului întreg, icoana aceasta așezată stăpânitor acolo în boltă, ne învață, în graiul ei, că Domnul Hristos e Stăpân și Cărmuitor al Universului, dar totodată și Cap dăător de viața dumnezeiască pentru toți omenirea.

Ori, unirea aceasta spirituală a oamenilor cu Hristos, Bunul Dumnezeu a întemeiat-o chiar în momentul Nașterii Domnului. Iată ce ne spune descoperirea dumnezeiască prin gura apostolului Pavel: Voința cea mai dinainte de veci a lui Dumnezeu a fost ca la plinirea vremii toate să le adune în Hristos: și cele din cer și cele de pe pământ, ca în El toate să fie una. Cu alte cuvinte, la Nașterea Domnului Tatăl Cereș a făcut ca un fel de rezumat, un fel de prescurtare a lumii întregi pe care a așezat-o în Hristos, ca într'un nou început al Universului întreg.

Poezii fiind ei, imnografilor au preferat să ne spună adevărul acesta printr'o imagine, o imagine pe care au imprumutat-o tot dela Sfântul Pavel, imagine după care Domnul Hristos este un al doilea Adam venit în lume. În două cuvinte iată de ce-i vorba: știm că Bunul Dumnezeu s'a milostivit să ne cheme pe noi făpturile Lui create din nimic, să trăim o viață nouă, o viață dumnezeiască ruptă, împărtășită din propria Lui viață de Dumnezeu. Mijlocul inventat de El, e însă tot atât de minunat. Că să pună capăt desbinării dintre noi, ca să ne adune pe toți într'o singură comunitate cu un singur Centru de viață, toată bogăția de viață dumnezeiască pe care Tatăl Cereș s'a hotărât s'o dea omenirii și fiecăruia din noi în parte, a așezat-o ca într'un ocean fără margini, ca într'un rezervor fără sfârșit, în funța de Dumnezeu și de om a Domnului, ca din El s'o putem toți lua. Așa încât, după cum Adam cel vechiu, Părintele cel dintâi al omenirii purta în ființa lui pe toți oamenii, pentru că trupește toți din el ne tragem, tot așa și Domnul Hristos, la rândul său, ne poartă, din punct de vedere spiritual, în tot adevărul, pe toți întru Sine, pentru că viața noastră cea mai de preț, propria noastră viață dumnezeiască, în El se află așezată și în ființa Lui o poartă.

În acest înțeles este Domnul Hristos un al doilea Adam, în acest înțeles suntem duhovnicește una cu El, în acest înțeles este Domnul Hristos Părintele întregii omeniri.

Iată cu ce simțiminte de evlavie curată cad în genunchi imnografilor înaintea Pruncului Dumnezeu, și-l proslăvesc, îi mulțumesc și îl adoră că a venit la noi încărcat și plin de viață dumnezeiască, întocmai ca un al doilea Adam, întocmai ca un Părinte duhovnicesc pentru noi toți:

„Curățindu-ne sufletele să laudăm pre Hristos, prin credință, strigând cu glas mare, stăpânului: Bine ești cuvântat Mân-

tuitoarele, Carele ai venit în lume să mântuiești pe Adam din blestemul cel dintâi, făcându-te Adam nou duhovnicesc iubitorule de oameni, precum bine ai voit, Cuvinte; Cela ce toate le-ai rânduit spre folos, mărire Ție" (Triod: Dum. Stâlp. sedelna I stih. I).

Să nu uităm însă că atât sfinții Părinți cât și imnografilor erau greci, și greci fiind ei n'au pregetat să vorbească grecilor despre unirea aceasta a oamenilor cu Hristos, până și în termenii culturii grecești, până chiar și în termenii filozofiei lui Platon. Știm că există în filozofia lui Platon o anumită învățătura numită doctrina exemplarismului divin. Exemplarul, după Platon este modelul, idealul după care s'a călăuzit dumnezeul lui păgân, atunci când a orânduit lumea. Printre aceste modele există însă și unul de o deosebită însemnătate și anume omul ideal, omul-model după chipul și asemănarea căruia au fost întocmiți toți oamenii.

Ori, iată ce s'a întâmplat: când sfinții Părinți s'au întâlnit cu învățătura aceasta a lui Platon despre omul-model, au văzut cu toată dreptatea, în ea, un fel de profecie, o adevărată preînchipuire filozofică a Mântuitorului, zugrăvită cu patru sute de ani înainte de Platon, fără să-și dea seama, pentru că după întocmirea reală a lucrurilor, Domnul Hristos este adevăratul portret desăvârșit al omului, omul-model, modelul ideal al tuturor oamenilor.

Rezultatul acestei întâlniri a fost creștinare exemplarismului platonician, iar această creștinare a avut în Biserica noastră două urmări: în primul rând, e faptul că pe zidurile vechilor noastre mănăstiri și Biserici se vede și astăzi, în șirul profesilor cari din sânul păgânismului au vădit venirea Domnului, și icoana lui Platon; iar în al doilea rând, e faptul că pentru a-i face pe greci să înțeleagă și mai bine cine este în adevăr Domnul Hristos, sfinții Părinți și imnografilor nu s'au știut să vorbească despre El în termenii de care Platon se servea pentru a vorbi despre omul lui model. Există totuși o deosebire: ceea ce la sfinții Părinți e spus pe larg și deslușit, la imnografilor e spus numai prin discrete aluzii.

Iată de pildă cum ni-l înfățișează ei pe Pruncul Hristos cuprinzând în El toată omenirea, așa cum o cuprindea și omul model al lui Platon, în acest imn de preamărire închinat Preacuratei de ziua nașterii Domnului:

„Născut-ai pre unul din Treime, carele s'a îmbrăcat cu toată omenirea prea sfântă Maică Fecioară, pre carele roagă-l să se mântuiască cei ce te laudă pre Tine". (30 Octombrie, Peasna III a Născătoarei).

Cu aceasta, iată ne ajunși la ultima parte a gândirii sfinților Părinți. E aproape cu neputință unui creștin din vremea noastră să-și dea seama ce temeuri de adâncă bucurie duhovnicească au fost în stare să scoată Poezii sfinți din unirea acestor oameni cu Hristos. În două cuvinte, pentru ei, Nașterea Domnului, ziua când Dumnezeu ne a

făcut una cu Domnul Hristos este, nici mai mult nici mai puțin, ziua când Dumnezeu a creat lumii un suflet nou, mai mult, ziua când Bunul nostru Tată ceresc ne-a îndumnezeit pe noi toți și toată omenirea.

Cum asta? ar putea cineva să întrebe. Intr'un fel cât se poate de evanghelic și cât se poate de adevărat Judece oricine: Din moment ce, în ziua Nașterii Sale Domnul Hristos e întocmit în așa fel încât în ființa Sa poartă pe toți oamenii, din moment ce viața pe care Bunul Tată e cresc a pus o în El ca într'un rezervor, pentru fiecare din noi toți, din moment, zic, ce viața aceasta nu-i o viață oricare, ci o viață Dumnezeiască adevărată, împărtășită din propria Lui viață de Dumnezeu, ce însemnează această altceva decât îndumnezeirea noastră, în Hristos? Răzâne numai ca noi să luăm această îndumnezeire din El, să ne-o însușim și s'o trăim în toată plinătatea și adevărul.

În acest înțeles scria odinioară apostolul Pavel Colosenilor: știți, fraților, că viața noastră este ascunsă cu Hristos în ceruri. În acest înțeles sfântul Leon cel Mare într'o predică vestită, de Crăciun, spunea credinciosului din Roma: „Dă-ți seama creștine de viața înaltă la care a fost chemat”. În acest înțeles mai cu seamă se împlinește în faptă cele scrise de Apostolul Ioan la începutul Evangheliei Sale: „Și Cuvântul s'a făcut trup și s'a sălășluit între noi și am văzut mărire Lui, mărire ca a unuia născut din Tatăl, plin de har și de adevăr... Și din plinătatea lui noi toți luăm, har peste har”.

Atât de adânc atinge inima înmogaților privescetea aceasta a îndumnezeirii noastre, că nu găsec cuvinte să se exprime mulțumirea și bucuria:

„Cântarea lui David cântăm Ție Fecioară munte al lui Dumnezeu numindu-Te, întru care sălășluindu-se cuvântul despre trup, ne-a îndumnezeit pre noi duhovnicește întru sine”. (Triod: Sâmbăta lăsat. de carne Peasna VII a Născătoareii).

Iată, în câteva cuvinte numai, ce-au gândit, ce au meditat, ce-au simțit și ce-au văzut poezii sfinți în minunea Nașterii Domnului: o culme a iubirii lui Dumnezeu, o taină a unirii noastre duhovnicești cu Domnul Hristos, și o taină a îndumnezeirii noastre. Acesta i cadoul pe care Dumnezeu îl face lumii de ziua Nașterii trupești a Fiului Său și toate acestea, gratuit, fără nici o osteneală din partea noastră, numai pentru că ne iubeste.

Sunt convins că presimțirea acestor taine îi mână pe magi și pe păstori să vină și să adore pe Pruncul Nou Născut din ieslea Betleemului, că i nu se poate ca Pruncul-Dumnezeu să nu fi luminat inima și înțelegerea primilor lui închinători. Sunt convins că privescetea acestor taine îi făcea pe Maica Domnului și pe bătrânul Iosif să stea privind înmărmuriți de uimire; sunt convins că vederea clară a acestor taine, așa cum numai ei pot s'o aibă, îi înspăimânta pe îngeri și-i făcea să nu-și găsească odihnă binevestind dumnezeiasca lor cântare; sunt incredințat, în sfârșit, că înțelegerea și trăirea adâncă a acestor taine îi însuflețea pe sfinții poezi și-i făcea să adore, să laude,

să preamărească și tot odată să ne îndemne și pe noi să preamărim, să adorăm, să mulțumim, pentru că aducând aceste daruri pentru toată lumea, Nașterea Domnului le a adus și pentru noi.

Numai așa se explică entuziasmul, bucuria sfântă care clocotesc în unele imne, cum e aceasta:

„Hristos se naște, măriți-l; Hristos din ceruri, întâmpinați-l; Hristos pe pământ, înălțați vă cântați Domnului tot pământul și cu veselie laudați-l popoare că s'a preamărit.” (Cantavasiile Nașterii Domnului).

Un autor creștin a scris într'una din cărțile lui acest cuvânt adânc și drept: „Pătatul a născut în lume trei împotriviri, trei vrăjmășii: vrăjmășie între Dumnezeu și om, vrăjmășie a omului cu sine însuși, și vrăjmășie între om și semenii lui”. E harul de lumină, deosebit, al acestui praznic, să se înțeleagă fără să mai spun, că Nașterea Domnului a însemnat începutul nimicirii tuturor acestor vrăjmășii. În adevăr, așa cum Domnul Hristos a venit pe lume încărcat și plin de toată îndumnezeirea noastră, așa a venit El încărcat și plin și de toată pacea noastră. El este „Domnul Păcii”, Pacea lumii în persoană. Iată de ce în ziua Nașterii Sale îngerii nu mai conținesc preamărind pe Dumnezeu, că în sfârșit a venit Pacea pe pământ.

Doamne Isuse Hristoase Tu care ești Pacea noastră Impăratul Păcii care ai stăpânire și cărmuiești toate conștiințele ormenilor, înduplecă, te rugăm acum când Te vedem Prunc Tânăr pe sfintele noastre prestoluri așa cum stăteai, acum două mii de ani aproape, culcat pe paiele staulului din Betleem, înduplecă popoarele și conducătorii lăr să facă pace unii cu alții, să înceteze vărsarea de sânge și vrăjmășia din toată lumea și din țara noastră, căci această pace ne lipsește azi mai mult și lipsa ei ne doare, ne sângerează și o simțim mai tare. Dar totodată, Doamne, lărgește inimile noastre și fă-ne să înțeleg m, să dorim și să căută și pacea cu noi înși ne și mai ales pacea cu Dumnezeu fără de care nu poate exista temeinică așezare a păcii pe pământ. Așa, Doamne, Impărate fă din noi adevărați fii ai păcii zidiți întru totul după chipul și asemănarea Ta care și Plinătatea Păcii”.

Ultimul cuvânt, de încheiere, acesta este:

Să avem încredere, desăvârșită încredere, în atot stăpânitoarea putere făcătoare de pace a Domnului Hristos și ca atare să nu încetăm niciodată a l ruga: „Doamne, vie împărăția Ta!”.

Arhimandritul Benedict Ghiuș

ÎN CATEDRALĂ, în ziua I și II a Nașterii Domnului, Sf. Liturghie a fost oficiată de P. S. S. Părintele Episcop Andrei, asistat de un sobor de câte 12 preoți și 2 diaconi.

În ziua I a predicat P. S. S. Părintele Episcop, iar în ziua II P. Cuv. Arhim. Benedict Ghiuș.

Răspunsurile liturgice în ziua I au fost date de corul „Armonia” sub conducerea păr. prof. P. Bancea și în ziua II de corul Armatei sub conducerea d-lui locot. I. R. Botto.

În ziua II P. S. S. Părintele Episcop a hirotonit întru preot-duhovnic pe diaconul Mihai Botez.

Din Pastoralele de Crăciun

Din Pastorală I. P. S. S. Mitropolitului NICOLAE al Ardealului

Urmărind mântuirea sufletească a oamenilor, El (Mântuitorul) a adus în lume marea învățătură: „*Ce t-ai folosi omului de ar dobândi lumea toată și-și va pierde sufletul său?*” Prin această învățătură Mântuitorul a desvăluit pentru întâia dată oamenilor, cu putere, prețul cel neasemănat al sufletului, care e mai presus decât lumea aceasta cu toate strălucirile, cu măririle și cu bogățiile ei.

În mijlocul războiului prin care trecem, cuvântul acesta despre prețul sufletului capătă un înțeles și mai adânc. Se vorbește azi despre pierderi și despre câștiguri de războiu. Dacă ne gândim la pierderi, ne vin în minte distrugerii de orașe și sate, risipiri de bunuri mari, peirea unor comori de artă și de cultură, iar pe deasupra tuturor pierderea a milioane de vieți tinere. Dar cea mai mare pierdere cu care ne alegem de pe urma războiului este pierderea din viața sufletească a oamenilor. Aceasta stă în salvăcirea narăvurilor omenești, în întinderea poftei după câștiguri nemăsurate, după plăceri neieritate și după o viață ușurată. Dacă pierderile de averi se pot înlocui, pierderea din viața sufletelor va avea urmări ce nu se vor putea lecuși curând și va prilejui multă vreme o mare neorânduială în mijlocul popoarelor. Pierderile de averi le simte omul numai pentru o vreme, dar pierderea cea din suflete îi aduce pagubă și osândă veșnică. Chiar dacă n'ar fi pierdut cineva nimic din bunurile materiale în acest războiu, ci dimpotrivă ar fi dobândit averi nenumărate: ce-i va folosi dacă și-a pierdut sufletul? Mântuitorul ni se înfațesează ca și când ar ține în mână acul unei cumpene care într'un taler are toată bogăția lumii, iar în celălalt un singur suflet omenească. Talerul cu sufletul atârână până la pământ, iar cel cu toate bunătățile lumii nu cântărește nici a sută-mia parte din greutatea sufletului.

De unde vine acest mare preț al sufletului? De acolo că sufletul e dela Dumnezeu, e viață și duh după chipul vieții și duhului dumnezeesc. Prin suflet omul se ridică deasupra lumii trecătoare. Sufletul e partea nemuritoare a omului, e lumina cea nestinsă din el. Toate ale lumii se putrezesc, pentru că toate sunt țărănă. Sufletul însă străbate dincolo de mormânt, rămânând în veci împreună cu Dumnezeu.

Dar sufletul e și partea cea mai gingașă din om. Orice gând necuviincios, orice cuvânt urit, orice faptă păcătoasă îl întinează și-l schimonosește. De aceea se cuvine să avem mare grijă de el. Cu toate acestea, adeseori vedem că oamenii își primejdiesc viața sufletului, nedându-și seama de pre-

țul ei și de nefericirea veșnică ce și-o atrag prin întinarea ei. Dacă sufletul este comoara cea mai mare și dacă de păstrarea neștirbită a acestei comori atârână ajungerea noastră la ținta vieții, care este fericirea cea de veci, atunci străduințele cele mai de seamă ale oamenilor ar trebui să fie închinete toate mântuirii sufletului.

Din Pastorală P. S. S. Episcopului NICOLAE al Clujului

Cumpăniți, iubiții mei fii sufletești, numai deosebirea dintre Crăciunul de astăzi și cel de acum doi ani, și vă veți încredința de uriașa schimbare ce s'a săvârșit în cursul întâmplărilor. Unul din urzătorii războiului și-a luat osânda încă de mult, din mâna Judecătorului a toate: el s'a cufundat în întenecul dintru care a ieșit cu faptele lui cele rele. Lumea nu mai vorbește de el — și, vai, ce zgomot se făcea odată în jurul trufiei lui! — Steaua unuia dintre marile duhuri rele ale vremii noastre a apus. Nu peste mult vor apune și stelele altor duhuri, la fel de rele. Iar după ce și acestea își vor fi ascuns în sângeata lor față, va străluci pentru toată lumea soarele dreptății și al libertății, așa cum a vrut Dumnezeu dintru început și așa cum vrea El și astăzi. Căci fără libertate și dreptate viața e un chin lipsit de roduri, pentru oamenii singuratici și pentru neamuri deopotrivă.

Poate că nici un neam de pe fața pământului n'a adus atâtea jertfe pentru dreptatea și libertatea sa, ca neamul românesc. Niciuna din națiile lăsate de Dumnezeu pe pământ n'a trecut printr'o atât de neagră și îndelungată săptămână a patimilor, ca nația noastră. De aceea nu slăbim întru nădejdea, că și învierea noastră va întreci în strălucire învierea tuturor celorlalte nații. Bucurați-vă deci, iubiții mei fii sufletești, că iată, se face ziua: Ceice credeau că au pecetluit pentru totdeauna peatra de pe mormântul libertății și dreptății noastre, s'au risipit. Incrunțările și uneltirile lor de departe vor rămânea nepuțincoase, pentru că voia lui Dumnezeu și rânduelile Lui cele vecinice nu se lasă batjocorite. Că *Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har*. E adevărul pe care-l vestesc Scripturile sfinte de-atâtea veacuri, și e lecția cumplită a acestui războiu pe care Stăpânul cel atot puternic l-a îngăduit, pentru că lumea să-și ispășească prin el întunecimea de păcate întru care s'a cufundat cu atât de vinovată nechibzuială.

Din Pastorală P. S. S. Episcopului VENIAMIN al Caransebeșului

Bogatul și săracul, dreptul și păcătosul, împăratul și soldatul, tânăr și bătrân, țărăn și muncitor, toți deopotrivă trebuie să-și plece genunchii smeriți

și rugători în fața ieslei din Vifleem ca să se poată împărtăși de darurile sfințitoare ale Celui ce pentru a noastră mântuire s'a născut, a pățimit, a suferit moarte pe cruce și a înviat a treia zi din morți.

Hristos se naște ca toți „viața să aibă și mai multă viață” și cade-se să-L *mărim* întru faptele noastre cele bune, făcând voia cea sfântă a Lui.

Hristos se pogoară din cer — întâmpinați-L cu fiiască dragoste, cu inimile înalte, curățite și împăcate în taina spovedaniei, cu Dumnezeu și cu deaproapele. Faceți curățenie în camera sufletelor voastre ca să poată sălășlui Domnul ca în casa lui Zacheu vameșul, ca el să poată spune: „Astăzi s'a făcut mântuire casei acesteia”. Numai deschizând larg sufletul nostru pentru Domnul se va sălășlui în noi pacea, mulțumirea și fericirea după care alergăm, căci El ne asigură: „Fără de Mine nu puteți face nimic.

Până ce omenirea nu se va reîntoarce la viața cea întru Hristos, toate păcile încheiate vor fi trecătoare și vor fi tulburate de alte războaie pornite de oameni fără credință și dragoste creștină, *singură* care poate sta la temelie nouă vieți după care înseamnă lumea, căci Mântuitorul lumii ne-a spus: „Pace las vouă, pacea Mea, dau vouă, nu precum dă lumea” (Ioan 14, 17).

Hristos pe pământ, înălțați-Vă, căci Ei s'a pogramit pe pământ, ca să ne înalte la Cer, la Părintele luminilor, „de unde vine toată darea și tot darul desăvârșit”. Înălțați-Vă inimile cât mai des în rugăciuni ferbinți către Cer, ca pe scara rugăciunii voastre curate să se pogoare mila și ajutorul Tatălui ceresc, fără de care nu putem trăi, precum trupul nu poate trăi fără aer.

Despre ce să predicăm?

Duminecă în 7 Ianuarie 1945 să vorbim despre: FIINȚA RELIGIEI.

Prin definiția pe care am dat-o religiei — comuniunea de iubire sfântă dintre Dumnezeu și om, trăită în lăuntru inimii și manifestată prin cultul divin și prin viața morală, — și prin lămurirea acestei definiții, se limpezesc două întrebări dintre cele mai grele; una privitoare la *ființa* religiei și a doua privitoare la *originea* religiei. Cât nu s'au frământat mințile învățaților ca să pătrundă în esența mistică a religiei și să arate care este ființa ei psihologică și originea ei istorică!...

De unde avem religia? Care este izvorul sau, punctul ei de plecare? Este religia un *dar* sau un *tipar* în suflet dela Dumnezeu, o *trebuință* înăscută în sufletul omului, sau e o *comoră dobândită*, o zestre câștigată în curgerea timpului?... Trebuie să răspundem la aceste întrebări, deoarece „niciun lucru

nu-l putem pricepe îndeajuns, fără să-i cunoaștem începutul”.

Unii (intelectualiștii) spun că religia a ieșit din *mintea* omului. În chip firesc omul caută, cercetează cauzele lucrurilor și a ființelor. Din cauză în cauză, el a ajuns până la marginile lumii văzute, de unde, cu ajutorul *raționii* a tras concluzia că trebuie să existe și o lume nevăzută și nemărginită, care deșteaptă în noi neliniștea, uimirea, admirația și credința într'un Creator atotputernic și atotînțelept, credința în Dumnezeu. Aflând omul cu ajutorul minții cauza lumii în Dumnezeu, se simte mulțumit și-l adoră. Astfel, s'a născut religia: din contemplarea intelectuală și cauzală a lumii, a necunoscutului, a infinitului.

Alții (voluntariștii) spun că religia s'a născut din *voință*. Mentea, rațiunea pură nu poate nici dovedi nici tăgădui adevăratele religioase, transcendente. În schimb le pretinde și le dovedește rațiunea practică, voința, în felul următor: Omul e liber; poate face binele sau raul, după cum îl îndeamnă voința și conștiința. Scopul vieții e binele suprem: virtutea și fericirea, care rezulta din acordul dorințelor și a faptelor cu legea morală. De aci urmează natural ca omul virtuos să fie fericit, și cel vicios pedepsit. Dar cum acest lucru nu se întâmplă totdeauna în viața pământească, e necesar întâi: să existe o ființă atotputernică, Dumnezeu, care să țină cumpăna dreaptă între virtute și fericire, între faptă și rasplata, și al doilea: mai e necesar ca viața sa se prelungească la infinit, pentru a atinge gradul de perfecțiune și fericire pe care nu l-a atins pe pământ. Astfel, voința cere, pretinde, existența ființei lui Dumnezeu și deodată cu El nemurirea sufletului, libertatea voinței, rasplata virtuții, viața și fericirea veșnică, despre care *se* vorbește religia. În felul acesta, religia s'a născut din voință, din trebuința de a înfăptui și rasplati binele.

Alții (sentimentaliștii) spun că religia și-a luat ființa din *sentiment*. În viața omului și a societății, sentimentul joacă un rol foarte important. Fără să aibă un conținut propriu și precis, el e „cheia vieții sufletești”. El stăpânește inima și toată ființa omului. Nici nu bănuim câte din faptele voinței și judecățile minții își au începutul în tainele adânci ale inimii. De aici s'a născut și religia. Sentimentele conduc oamenii. Plăcerea și neplăcerea, mulțumirea și nemulțumirea, fericirea și nefericirea, sunt stări sufletești, sentimente care ne apropie sau ne depărtează de religie. „Dorința e tatăl gândului”, de aceea religia nu e altceva decât o manifestare de sentiment, o funcțiune a sensibilității, un semn al afectivității, un rod al emotivității. Ea nu e nici știință, pentru că nu se ocupă de lucrurile supuse legilor naturii; nu e nici moralitate, fiindcă există sentimente religioase și fără virtuți morale. Religia e sentiment, — se spune de atâtea ori, — sentimentul de atârănare pe care-l simțim față de necunoscut, față de infinit, față de Dumnezeu.

Alții (esteticienii) spun că religia își are începutul în *artă*, în lumea frumosului. Cum operele de artă sunt rodul fanteziei și cum între religie și artă e multă apropiere, ființa religiei se află în artă, în născocirile fanteziei. Dumnezeu e omul idealizat și religia raportul omului cu sine însuși.

Alții în sfârșit (aprioriștii) învață că religia nu-și are ființa nici în rațiune, nici în voință, nici în sentiment și nici în fantezie, cum învață psihologiiștii, ci ea le conține pe toate și le premerge. Ea este un fenomen primar și original, sădit în adâncul conștiinței omului. Ea face parte din structura și din străfundul sufletului; e o calitate specifică a sufletului, o predispoziție întipărită în suflet dela începutul ființei lui, ca toate darurile, tiparele și legile lui Dumnezeu; un dar al revelației, căci pe altă cale omul n'a putut nici crea nici inventa supranaturalul și divinul. După cum unde este o lege preexistă rațiunea care a gândit-o, tot așa unde este religie a existat mai întâi darul, tiparul divin, fără de care nu se înțeleg nici ideile de bine, adevăr, frumos și sacru, nici lupta dintre antinomii, adică dintre bine și rău, adevăr și eroare, frumos și urât, divin și diabolic. Deci ființa religiei este transcendentă, depășește planul acestei lumi și ancorează în lumea divină și eternă.

Iată așadar o seamă de răspunsuri la întrebarea despre ființa religiei. Care dintre ele cuprinde răspunsul cel bun, căci e vădit că odată ce sunt mai multe, sunt unilaterale și deci nu toate pot fi adevărate.

Întâi de toate, religia nu-și are ființa în *mintea* omului și nu e numai rațiune sau chestie de intelect, de cunoaștere. Religia este viață, trăire, simțire adâncă și conduită practică. Ea nu trăește din cunoașterea cauzelor, nici numai din contemplarea și descoperirea infinitului și a necunoscutului, ca știința și filosofia. În religie omul nu se mulțumește cu teoriile și ipotezele științei, nici cu analizele și argumentațiile filosofiei, ci caută sfințirea, mântuirea și fericirea sufletului. El caută în religie o ființă cu existență personală, pe Dumnezeu, pe care să-L simțească și să-L iubească; de care să se apropie cu toate facultățile sufletului său. Religia are deci o sferă mult mai largă decât rațiunea.

Nici *voința* nu este izvorul religiei. E adevărat că voința morală joacă un rol însemnat în religie. Cele mai frumoase idealuri, fără voința de a le împlini, rămân vorbe, visuri, utopii. Fără voință, religia ar fi o literă moartă, aramă sunătoare. Religia fără fapte morale e moartă. Dar nu morala explică religia ci tocmai invers: morala izvorește din religie cum rodește fructul din pom. Morala cu religia nu coincid; există între ele un raport de cauzalitate, nu de identitate. Religia premerge moralei. Apoi, sunt oameni morali fără a fi religioși și oameni religioși fără a fi morali. Mai mult: sunt religii fără morală sau chiar imorale. De altă parte, ideea centrală a religiei este Dumnezeu,

nu voința morală. Oamenii pot avea o concepție morală sublimă, imorală sau ridicolă, după cum e credința lor despre Dumnezeu. Prin urmare nu voința morală, ci invers: religia explică morala.

Sentimentul încă nu poate lămuri ființa religiei. Se spune adeseori că religia e chestie de sentiment, dar nu e tocmai așa. Trebuie să recunoaștem că sentimentul are în religie o putere și o valoare covârșitoare. Sentimentul religios ne îndreaptă spre „partea cea mai intimă și mai delicată a religiei, spre religie așa cum o simte în adâncul sufletului său omul religios“; el ne face să înțelegem acel „foc sacru căruia orice religie îi datorește tot ce are mai scump și mai sublim“ (I. Mihălcescu). El primește și produce în noi impresii plăcute: admirație, iubire și adorare, dar numai în legătură cu ideile care trezesc în noi asemenea sentimente. „Fără idei nu avem sentimente“. *Ignoti nulla cupido*. „Dacă n'am avea ideile de adevăr, bine, frumos, datorie, dreptate, etc, n'am avea niciodată nici sentimentele adevărului, binelui, frumosului, datoriei, etc.“ (I. Mihălcescu). Fără idei, sentimentul e vag, e gol și orb; fără idei degenerază în cele mai grozave rătăcirii (dela plăcerea spiritului e numai un pas până la plăcerea cărnii). Sentimentul e binefăcător numai condus de mintea sănătoasă*. Mintea dă ideea, lumina, și sentimentul adaugă căldura, mulțumirea, însuflețirea, mistica, fără de care nu poate exista religia. De aceea sentimentul are o mare valoare și o deosebită putere în religie, dar unit cu rațiunea și cu voința morală. Ideile dau religiei sistemul osos, sentimentele căldura, voința puterea morală de înfăptuire, de intrare în comuniunea de iubire cu Dumnezeu și cu semenii.

Nici *arta* nu naște religia. Artele au un mare rol în religie — nu este religie fără elementul estetic — dar nu un rol creator. Arta nici nu crează nici nu înlocuiește religia. Ea ajută sentimentul religios, dar nu-l înlocuiește. Sentimentele estetice se deosebesc mult de cele religioase. Religia se ocupă de idealuri și ființe supranaturale, nu caută efecte artistice (deși nu e străină de ele). Religia e totdeauna un principiu de seriozitate morală; artele adeseori pot fi izvoare de corupție (pornografia). Religia e a colectivității, a tuturor; artele numai a unei părți din colectivitate, a unora. Religiositatea se învață dela sfinți, nu dela artiști. Dacă fantezia artistică ar constitui ființa religiei, de mult ar fi dispărut. Prin faptul că până astăzi artele nu au putut înlocui religia — deși s'a încercat,

* I. Mihălcescu: „În sentiment se unesc extremele: sublimul cu ridicolul, idealul cu banalul. Nicăieri nu aduce religia flori mai frumoase, dar iarăși nicaieri nu cresc pe ogorul ei buruieni mai otrăvitoare, ca în sfera sentimentelor. Sentimentul religios este sufletul adevăratei religiosități, dar când degenerază este izvorul tuturor impietăților. Pentru sănătatea religiei, e dar absolut necesar ca sentimentul să fie deapururi nelipsit de corectivul rațiunii. Cât timp omul e călăuzit — în toate actele sale — de lumina rațiunii, este sigur că va fi ferit de rătăcirile falsului sentimentalism“.

— se adevărește că nici nu au rolul acesta, nici nu pot să o înlocuiască.

Rămâne în picioare răspunsul (dat de revelaționisti) după care ființa religiei se află în adâncul sufletului, ca o comoară primită nu dobândită, ca un dar al revelației, predispoziție și trebuință sfântă, întipărită acolo de Dumnezeu.

Esența sau ființa religiei nu se află nici numai în intelect, ca și când ar fi o invenție a rațiunii, — nici numai în sentiment, ca și când ar fi o inspirație a sentimentului, — nici numai în voință, ca și când ar fi un dictat al voinței, — și mai puțin o creație a artei, în felul fanteziilor artistice. Religia începe deodată cu omul și angajează întreagă ființa lui sufletească: și mințile și voința și sentimentul. Religia există, trăește și se dezvoltă în el ca dar și tipar sau chip alui Dumnezeu în sufletul lui întreg, așa după cum există toate darurile, simțurile și talentele, iar desfășurarea, desvăluirea acestui chip până la asemănarea cu Dumnezeu e contribuția omului în religie. Darurile, simțurile și talentele acestea se pot cultiva și rodi, dar se pot lăsa și adormite sau atrofiate. De pildă, copiii care cresc în pădure, fără părinți, între animale, cresc sălbatici, fără să știe vorbi, fără să știe iubi, oricât ar fi de talentați. Copiii care cresc în familie, simțesc de pe brațele părinților căldura paternă, descifrează din obșii lor puterea iubirii și învață de pe buzele lor graiul prin care își tâlmăcesc gândurile și simțirile inimii, și astfel trezesc la viață și cultivă germeii darurilor care există întipărite în sufletele lor. Între aceste daruri, mai întâi se trezește și se dezvoltă iubirea. Copiii n'ar simți și n'ar cunoaște niciodată puterea iubirii paterne, dacă nu s'ar trezi cu ea. Tot așa este și cu religia: omul n'ar fi căutat, n'ar fi descoperit, n'ar fi iubit și n'ar fi adorat niciodată pe Dumnezeu, dacă El nu s'ar fi descoperit omului mai întâi, ca Tată și ca iubire, și de aci... religie.

Prin urmare, ființa sau esența religiei este dela Dumnezeu, ca dar sau tipar în suflet, ca orice dar, ca orice talent și ca orice simț, fără de care omul nu e întreg. Ea se lămurește — simplu și ușor — ca și ființa și esența iubirii. Cum iubirea se descopere, se trezește și se cultivă în sufletele copiilor prin părinți, tot așa religia se descopere, se trezește și se cultivă în sufletele oamenilor prin iubirea lui Dumnezeu. Și cum în sufletele copiilor există tiparul sufletului părintesc, așa și în sufletele oamenilor există chipul, darul, tiparul lui Dumnezeu, care apoi se desvăluie cu grijă, ca un antimis pe masa altarului, și se dezvoltă cu putere ca orice floare și ca orice ființă în fața lui Dumnezeu. Pe altă cale nu există nici iubire, nici religie.

Religia deci — în ființa și esența ei — nu provine dela om, nu este creația omului, după cum se spune adeseori, ci este un fenomen dat, o grație dela

Dumnezeu. Copiii n'ar ști nimic despre părinți, dacă ei nu li s'ar face cunoscuți; niciodată n'ar ști ce-i iubirea tatălui sau a mamei, dacă nu s'ar trezi și nu ar crește în această iubire. Așa e și religia. O avem dela Dumnezeu, prin iubire și descoperire, în scopul mântuirii și a desăvârșirii. Noi n'am fi știut nimic despre Dumnezeu, dacă El, mai întâi, nu ne-ar fi iubit și nu ni s'ar fi descoperit.

Simțul religios este un fapt universal, un fenomen dat, întipărit în sufletul nostru; este o calitate specifică a sufletului, ce și celelalte simțuri. Omul întreg, omul normal este acela care are și își dezvoltă toate simțurile și toate darurile, inclusiv simțul religios, darul iubirii lui Dumnezeu. „Unde lipsește un simț, lipsește o știință“ (C. Noica). Omul fără simțul religios este ca și omul fără simțul văzului sau auzului; un orb, un surd, un mut; un om nereușit, incomplet, anormal.

Desigur, unui om fără simțul religios în zadar îi vorbim despre religie, pentru că îi lipsește organul apercetiv, simțul prin care să primească adevărurile religioase. Osteneala de a-l convinge despre adevărul religiei este tot așa de zadarnică și inutilă, ca și osteneala de a vorbi orbului despre culori, surdului despre muzică și mutului despre arta vorbirii.

Omul fără de religie nu este un om normal construit sau crescut, pentru că sau nu are simțul religios, sau îl are și nu l-a dezvoltat printr-o creștere îngrijită și l-a lăsat să se atrofieze. Așa se înțelege de ce sunt oameni fără de religie (oameni cere nu au sau nu și-au cultivat simțul religios din tiparul sufletului) și de ce oamenii adânc religioși mai bine renunță la viață, decât la religie.

Cine simte și trăește iubirea lui Dumnezeu (religia), nu mai renunță la ea și, nu mai poate trăi fără de ea. El știe că urmează iubirea și adevărul lui Dumnezeu, încredințat că iubirea și adevărul au totdeauna urmări bune și niciodată rele.

Scoala de Duminecă

1. Program pentru Dumineca 7 Ianuarie 1945.

1. Rugăciune: Hristoase, lumina cea adevărată... (Ceaslov pg. 19).

2. Cântare comună: Câți în Hristos v'ați botezat...

3—4. Cetearea Evanghellei (Matei 4, 12—17) și Apostolului zilei (Efeseni 4, 7—13) cu tâlcuire

5. Cântare comună: Arătat-u-s'a darul...

6. Cetearea din V. T.: Prigonirea lui David. (Cartea I Regi c. 20).

7. Povete morale: Deșertăciunea iubirii de a-vuție. (Eclesiastul c. 6).

8. Intercalări: (Poezii rel. etc.).

9. Cântare comună: În Iordan botezându-Te Tu, Doamne...

10. Rugăciune: Rugăciunea 1. dela Vecernie. (A se vedea „Instrucțiunile“ din Nr. 1/1943). A.

DORIM tuturor cetitorilor și colaboratorilor Anul Nou fericit și la mulți ani.